

HAYIRSEVERLERİN EĞİTİME KATKISI: KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ CONTRIBUTION OF BENEFACTORS TO EDUCATION: EXAMPLE OF KAYSERİ PROVINCE

MERAL METİN GÖKSU

Dr. Öğretim Üyesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Kafkas Üniversitesi, Kars/ Türkiye
Asst. Prof. Dr., Department of Social Sciences and Turkish Education, Kafkas University, Kars/ Turkey
mrlmtngks@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-6858-7544>

BETÜL ASLAN

Prof. Dr. Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Atatürk Üniversitesi, Erzurum / Türkiye
Prof. Dr., Department of Turkish and Social Sciences Education, Atatürk University, Erzurum/Turkey
betula@atauni.edu.tr

 <https://orcid.org/>

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi - Journal of Turkish Researches Institute
TAED-64, Ocak - January 2019 Erzurum
ISSN-1300-9052

Makale Türü-Article Types : Araştırma Makalesi-Research Article
Çeliş Tarihi-Received Date : 03.08.2018
Kabul Tarihi-Accepted Date : 15.01.2019
Sayfa-Pages : 499-514

 <http://dx.doi.org/10.14222/Turkiyat4001>

www.turkiyatjournal.com
<http://dergipark.gov.tr/ataunitaed>

This article was checked by

 iThenticate

HAYIRSEVERLERİN EĞİTİME KATKISI: KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ*
CONTRIBUTION OF BENEFACTORS TO EDUCATION: EXAMPLE OF
KAYSERİ PROVINCE

MERAL METİN GÖKSU - BETÜL ASLAN

Öz

Türk milletinin iyilikseverlik, yardımseverlik gibi temel özellikleri, başkalarına yardım etme anlayışının bir yansıması olarak geçmişten günümüze devam etmiştir. Bu sebeple Türkiye’de her zaman vakıflar, hayır kurumları, dernekler, kamu kurumları, şirketler ve şahıslar gibi önemli ve farklı aktörlerin yer aldığı hayırseverlik faaliyetleri olmuştur. Hayırseverler eğitim alanında sosyal sorumluluk bilincine sahip olarak okullar açmış ve öğrencilere burs vermiştir. Cumhuriyet ilan edildikten sonra ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılarının olduğu durumda dahi eğitim alanında çalışmalar yapılmış, okulu olmayan köylere halk kendi arasında para toplayarak imece usulü okul yapmıştır. Bu sayede eğitimin toplumun her kademesine yayılması amaçlanmıştır. Bunun içinde devlet ve hayırsever insanlar ortak çalışmıştır. Bu çalışmaların en güzel örneklerinden birini Kayseri halkında görmekteyiz. Çocukların eğitimden uzak kalmamaları ve cumhuriyet rejimini benimseyen eğitilmiş genç nesillerin yetişmesi için Kayserili hayırseverler diğer illere örnek olacak şekilde eğitimin gelişmesini desteklemiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, hayırseverler, Kayseri, Cumhuriyet Dönemi.

Abstract

The basic characteristics of the Turkish nation, such as being benevolent and benefactor, have continued from past to present as a reflection of the understanding of helping others. For this reason, there have always been charity activities in Turkey, including important and different actors such as foundations, charities, associations, public institutions, companies, and individuals. Having the understanding of social responsibility, benefactors have opened schools and have given scholarships to students in the field of education. After the Republic was declared, studies were carried out in the field of education, even if there were economic difficulties in the country, and the people collected money through voluntary activities and built schools in the villages without school. In this way, education was aimed to spread to all levels of society. For this reason, the state and philanthropic people have worked together. We see one of the most beautiful examples of these activities in the people of Kayseri. Kayseri benefactors supported the development of education in a way that constituted an example to other provinces in order to ensure the children not to stay away from education and to raise educated young generations who were adopted the Republican regime.

Key Words: Education, benefactors, Kayseri, Republican regime.

* Bu çalışma; “Kayseri İlinin Eğitim Tarihi Açısından İncelenmesi (1923-1980)” adlı Doktora Tezi’nden derlenmiştir.

Giriş

Yunancada sevgi anlamında gelen “philien” ve insan anlamına gelen “anthropos” kelimelerinin birleşmesinden oluşan ve “insan sevgisi” anlamında kullanılan hayırseverlik (Raiborn vd., 2003: 47), Arapça “hayır” ve Türkçe “sevme” kelimelerinin birleşmesiyle, “hayır yapmayı sevme işi” anlamında kullanılmıştır (Adıgüzel, 2014:70). Hayırseverlik Türk Dil Kurumu tarafından “yoksullara, düşkünlere, yardıma muhtaç olanlara iyilik ve yardım etmesini seven kişi” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018). Goddard (2004:107)’a göre de hayırseverlik, kurumsal sosyal sorumluluğun gönüllülük boyutu şeklinde ifade edilmiştir. Hayırseverlik kelimesi, sadece yardımla ilgili olmayıp aynı zamanda çeşitli sebeplerle toplumun yaşam kalitesini artırmayı amaçlayan vakıflar ağını, kurumsal bağışçıları ve bağışçı bireyleri de içine almaktadır (Balıkçioğlu ve Karacaoğlu, 2007: 123).

İnsanların herhangi bir karşılık beklemeden aynı zamanda çıkar gözetmeden toplum ve dünya yararına bir takım çalışmalarda bulunması ve gönüllü girişim olan hayırseverlik sosyal sorumluluk bağlamında önemli bir yere sahiptir (Balıkçioğlu ve Karacaoğlu, 2007; Saran v.d., 2011). Toplumumuzda hayırseverlik değişik şekillerde yapılmaktadır. Bazen bir kişinin bazı ihtiyaçlarını karşılamak, bazen de bir çeşme, köprü, aşevi, okul, yurt vb. bir yapıyla insanların yararlanmalarını sağlamak şeklinde ortaya çıkmıştır. Sonuçta farklı şekillerde de olsa insanlar yada diğer bütün canlıların bir yarar elde etmeleri ve sıkıntılarını giderecek işler yapmaları hayırseverlik olarak ifade edilmiştir (Adıgüzel, 2014:70).

Türk milletinin iyilikseverlik, yardımseverlik gibi temel özellikleri, başkalarına yardım etme anlayışının bir yansıması olarak geçmişten günümüze süre gelmiştir. Ögel’e göre “halkı doyurup giydirme de Türk Kağanlarının vazifesi idi... Çalışmayan ve kazanamayan Uygur vatandaşlarına, devlet ile Uygur Kağanı yardım ederdi.” Dede Korkut Kitabı’ndaki “çıplak görsen giydir” ifadesi de devletin, yoksul vatandaşlarına gösterdiği ilgiyi göstermektedir (s.43). Açılan vakıflar ve imaretlerde okul çocukları, medrese öğrencileri ve bunların yanı sıra fakirlere her gün sıcak yemek dağıtılmıştır. Bu sebeple Türkiye’de her zaman vakıflar, hayır kurumları, dernekler, kamu kurumları, şirketler ve şahıslar gibi önemli ve farklı aktörlerin yer aldığı hayırseverlik faaliyetleri olmuştur (Alakavuklar, Kılıçaslan ve Öztürk, 2009: 104).

Türk topluluklarının İslamiyet’e geçişleriyle beraber hayırseverlik faaliyetleri de artarak devam etmiştir. Sosyal alanda olduğu gibi eğitim alanında da çeşitli faaliyetlere girişilmiş ve eğitimin gelişmesi için çalışmalar yapılmıştır (Doğan, 2012: 73; Polat, 2015: 45). Çünkü toplumlar gelecek nesillerin iyi yetişmiş olması için eğitim kurumlarına ihtiyaç duymuştur (Çoban, 2009). Bu kurumlar sayesinde devlet gelişme ve ilerleme sağlamıştır. Türklerin İslamiyet’i kabul etmesiyle eğitim hayatında önemli yer tutan yerleşik kültürün eğitim kurumları ortaya çıkmaya başlamıştır. Sıbyan mektepleri ve medreseler bu kurumların başında gelmiştir (Doğan, 2012). Karahanlı Devleti hükümdarı Tamgaç Buğra Karahan İbrahim tarafından Semerkant’ta kurulan Medrese ve Daru’l-Merza (Hastane)’da, öğrenci ve hastalara uygun şartlarda eğitim vermesi için tüm olanaklar kullanılmıştır. Ayrıca eğitimin gelişmesi için önemli bir yönetim sistemi oluşturmuştur (Öztürk, 2011: 44). Ortaçağ İslam Dünyası’nın ilk modern medresesi olan ve Tamgaç Han İbrahim tarafından 1066 yılında Semerkant’ta açılan bu medrese fiziki açıdan kendine özgü ayrı bir bina olmuştur (Polat, 2015: 45). Binada öğrencilerin kalabilmesi için öğrenci yurdu ve öğrencilere ders çalışma ortamı sağlamak amacıyla da bir kütüphane açılmıştır. Ayrıca

yöneticiler seçimle iş başına gelmiş kişilerden oluşmuştur. Medreselerin belirli bir program ve dersler dahilinde eğitim vermesi, öğrencilere burs temin etmesi ve hoca maaşlarının ödenmesi gibi yıllık belirli bir bütçesi mevcuttu. Tamgaç Han İbrahim tarafından başlatılan ve 12. yüzyılda sadece Buhara'da maaşlı altı bin fakihin bulunması, Türk-İslam dünyasında eğitim ve öğretim faaliyetlerine ne kadar çok önem verildiğinin açık bir göstergesidir (Özaydın, v.d, 2013: 124).

Karahanlı hükümdarlarının bilim severliği, ülkede bilimin gelişmesi, bilim adamlarının çoğalması için uygun bir ortam oluşturmuştu. Buğra Han Harun, İliğ Han Nasr, Yusuf Kadir Han, Arslan Han gibi hayırsever devlet adamları, bilginlere ve din adamlarına saygı gösteren ve onları koruyan hükümdarlar arasında yer almıştır (Akyüz, 2013: 22).

Selçuklu devlet adamları da eğitim ve bilimin gelişmesine önem vermiştir. Selçuklu Sultanları eğitim ve bilimin yanı sıra sanatçıyı ve zanaatkârı da desteklemiş onların maddi ve manevi olarak yanlarında yer almıştır (Doğan, 2012). Mesela Selçuklu Sultanlarından Tuğrul Bey fethettiği şehirlere ilk adım attığında öncelikli olarak bilgin ve din adamlarını ziyaret etmiştir. Sultan Alpaslan ise kendi gelirinin bir kısmını yoksullara ve onda birini de bilim adamlarına vermiştir (Akyüz, 2013:43). Selçuklu Sultanları sadece şehirleri fethetmekle kalmamış aynı zamanda bilime ve sanata önem vermiştir. Bilim adamları ve sanatçıları koruyarak bilimin gelişmesine katkı sağlamıştır. Dahası fethettikleri yerde birçok medrese açmış ve medreselerin ülkenin her tarafına yayılmasına imkân vermiştir. Çünkü bir ülkede eğitim sisteminin verimli olması ve eğitimin gelişmesi, o ülke de yönetim gücünün sağladığı destek ile gerçekleşmiştir (Polat, 2015: 52). Hayırsever Türk hükümdar ve devlet adamlarının destekleriyle maddi durumu iyi olan kişiler, ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunmuşlardır.

Türkler Malazgirt Zaferinden sonra Anadolu'ya yerleşme başlamıştır. Anadolu'yu Müslüman Türk vatani haline getirebilmek için cämiler, dâruşşifâ, han, hamam, kervansaraylar, mektep ve medreselerle donatmaya başlamışlar. Devlet adamları tarafından kurulan vakıflar sayesinde ise medrese, mektep gibi kurumların giderleri karşılanmıştır.

Osmanlı Devleti' de kuruluşundan itibaren eğitim ve bilimin ilerlemesi için gerekli çalışmaları yapmıştır. Devlet tarafından çeşitli Türk ve İslam ülkelerinden bilgili, erdemli kişiler Osmanlı ülkesine davet edilmiş ve birçok önemli medrese kurulmuştur (Akyüz, 201: 62). Hatta çocuklara ilk eğitim-öğretimin verildiği sıbyan mektepleri Osmanlı Devleti'nde önemli bir yere sahipti (Soydan ve Tünel, 2013: 122). Sıbyan mekteplerinin bazıları hükümdar, devlet adamı ya da varlıklı hayırsever kişiler tarafından vakıf yoluyla yaptırılmıştı. Giderleri ise vakıf gelirlerinin toplandığı, vakıf sandıklarından karşılanmıştı. Bazı sıbyan mektepleri ise halk tarafından elbirliği ile inşa edilmiştir (Akyüz, 2013; Ergin, 1977; Tekeli ve İlkin, 1999; Unat, 1964). Okul, öğretmen ücretleri, ısınma, onarım gibi genel giderler ise mahalle halkı tarafından karşılanmıştır (Akyüz, 2013). Çünkü Türk milletinin yardımseverliği eğitimin gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Türklerin insanlara karşı gösterdiği merhamet ve şefkat, doğulu ve batılı seyyahların da dikkatinden kaçmamıştır. İbn Haldun " ... Türk beyleri ... pek çok medrese, tekke, zaviye, han ve imaretler bina edip bol gelirler sağlayan vakıflar kurmuşlardır. Türkler hayır ve hayratı seven, iş ve maksatlarında ecir ve sevap arayan insanlardır. . . (İbn Haldun, 1991:

454-455)." diye ifade ederken; Fransız seyyah Thevenot ise "*Türkler büyük yardım-severlik yaparlar. Bazıları hayatta iken mallarından fakirlere yardım eder; bir kısmı da (vasiyet ederek) öldüklerinde hastaneler kurmak, köprüler, kervansaraylar veya kervanlar için kalacak yerler inşa etmek, büyük yollar üzerinden suları sevk etmek ve diğer benzer şeyleri yapmak için büyük servet bırakırlar. Birçoğları ise bu çeşit eserleri hayatta iken yaparlar* (Thevenot, 1978: 126) " diyerek Türklerin ne kadar yardımsever olduklarını vurgulamıştır. Ayrıca 19. yüzyılın ortalarında Türkiye’de uzun süre kalan ve Osmanlı Devleti’nin sosyal ve gündelik hayatına dair gözlemlerde bulunan Ubucini ise “Camilere bitişik binalarda ise, muhtaç talebeler için küçük odalar, yolcular ve fakirler için misafirhaneler ve barınaklar; hastalar ve sakatlar için hastane ve şifa yurtları vardır...”(Ubucini, 1977) ifadeleri ile Türklerin sadece sosyal ve gündelik hayata dair yaptıkları faaliyetlerin yanı sıra eğitim alanında da çocuklara barınak sağladığını ifade etmiştir.

Türk insanı, sadece kendisinin mutluluğu için çalışmamış; aynı zamanda başkalarının mutluluğunu da görmek istemiştir (Özden, 2004: 347). Bu sebepten hayırseverler eğitim alanında sosyal sorumluluk bilincine sahip olarak okullar açmış ve öğrencilere burs vermiştir. Cumhuriyet ilan edildikten sonra ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılarının olduğu durumda dahi eğitim alanında çalışmalar yapılmış okulu olmayan köylere, halk kendi arasında para toplayarak imece usulü okul yapmıştır. Bu şekilde eğitimin toplumun her kademesine yayılması amaçlanmıştır. Bunun için de devlet ve hayırsever insanlar ortak çalışmıştır. Bu çalışmaların en güzel örneklerinden birini, Kayseri halkında görmekteyiz. Kayseri halkı çocukların eğitim almaları için gerekli desteği sağlamıştır. Dahası cumhuriyet rejimini benimseyen eğitilmiş genç nesillerin yetişmesini sağlamak amacıyla da Kayserili hayırseverler her türlü desteği sunmuştur.

Kayserili Hayırseverlerin Eğitimle İlgili Faaliyetleri

Kayseri halkı, eskiden beri dayanışma ve yardımlaşmaya ayrı bir özen göstermiş, muhtaç ve düşünlerin ihtiyaçlarını gidermeye çalışmıştır. Geçmişten gelen bu gelenek günümüzde de devam etmektedir. Kayseri şehrinde eğitim alanında yapılan yardımların ayrı bir yeri vardır. Sadece yardıma muhtaç olanlara değil, eğitimin gelişmesi için okul çağındaki çocuklara da yardımlarını esirgememişlerdir. Şehir halkının eğitime yaptıkları yatırım geçmişten gelen geleneğin devamıdır. Bunun en somut örneklerini, o dönem eğitim için yapılan yatırımlarda görmek mümkündür.

Mesela 1937 yılında Kayseri’ye bağlı Hisarcık köyünde mektebin olmaması, köyde yaşayan 500’e yakın tahsil çağındaki çocuğun Cumhuriyet kültüründen ve inkılâplarından mahrum yetişmesine neden olmuştu. Bu durumdan rahatsız olan köy halkı, okul boşluğunu doldurmak için bir takım girişimlerde bulunmuştur. Köyde yaşayan halk ve Hisarcık’ta sayfiye (yazlık) yapan Kayserililer kendi aralarında konuşarak bu eksiği gidermek istemişlerdir. Bunun için de Hisarcık ihtiyar heyeti tarafından köye mektep yaptırmak için “yardım ve hamiyet numunesi” kurulması kararlaştırılmıştır. Bu karardan sonra, ihtiyar heyeti köyde yaşayan halktan 1.056 lira para toplamıştır. Toplanan paralar Ziraat Bankasında bir hesap açılarak bu hesaba yatırılmıştır. Okulun açılması için yardım yapan kişilerin de kaydı yapılmış ve yardım yapanları onurlandırmak için isimleri o dönem çıkan gazetede yayınlanmıştır. Yardım yapan kişilerin isimleri ve yardım miktarları şu şekildedir (Kayseri Vilayet Gazetesi, 23 Eylül 1937).

Tablo 1. Hisarcık Köy Okulu İçin Yardım Yapan Kişilerin İsimleri ve Yardım Miktarları.

İsim	Yardım Miktarı
Fabrikatör Seyit	100 Lira
alık Ađa Zade Bay Mustafa	50 Lira
Gazi Ođlu Bay Şeyh	50 Lira
Bay Refik Bűrüngüzlü	25 Lira
Bay Ömer Taşçı	25 Lira
Hacı Seyit Mehmet Efendi	25 Lira
Bay Mustafa Hacılarlı	15 Lira
Bay Mahmut Postaađası	15 Lira
Osman Seydiođlu	15 Lira
Bay Emin Mollaođlu	10 Lira
Bay Kamil Hocoaođlu	10 Lira
Bay Hamdi	10 Lira
Ziya Trabuzunlu	3 Lira

Çocukların eğitmeden uzak kalmamaları ve cumhuriyet rejimini benimseyen eğitimi genç nesillerin yetişmesi için Kayseri haklı elinden geleni yapmıştır. İhtiyar heyeti tarafından toplanan paralar köy için gerekli olan okulun kurulmasında kullanılmıştı.

Kaysereili hayırseserlerden Mustafa Özgür ocukların eğitimi için uzak okullara gitmesini engellemek amacıyla ilkokul yaptırmaya karar vermiştir. Mustafa Özgür tarafından yaptırılan ilkokulun temeli 29 Mart 1947 tarihinde atılmıştı. O dönem çıkan gazetelerde Mustafa Özgür ile ilgili “*Kaysere’ye camiler, medreseler yaptıran hayırseserler ecdatlarının izinden yürüyen ve fakat asrımızın en mühim bir ihtiyacını ileri görüşüyle sezen hamiyetli evlatlarından Mustafa Özgürle tarih boyunca öğrenecektir*” diyerek övgüye layık sözler söylenmiş ve o dönemde okul açarak eğitime destek vermenin önemi üzerinde durulmuştu (Kayseri Vilayet Gazetesi, 7 Nisan 1947). Mustafa Özgür İlkokulu, iktisadi ve teknik özellikleri göz önüne alınarak o dönemin ihtiyaçlarına cevap verebilecek modern bir okul olarak planlanmıştı. Özellikle de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılan kararlar okulun 8 sınıflı yapılması uygun görülmüştür. Okul ifteönü Camii’nin güneyinde bulunan 4700 m² alana, sınıf ve öğretmen odası, kütüphane, okul kooperatifi, öğrenci atölyesi ve kapalı jimnastik salonunun yapılması kararlaştırılmıştı (Kayseri Vilayet Gazetesi, 7 Nisan 1947). Mustafa Özgür tarafından yapılan ilkokul tamamlanıp eğitime başlamıştır. Daha sonra hayırseser Mustafa Özgür kendi ismiyle anılan okulda, fakir ve yardıma muhtaç yedi öğrenciye elbise ve ayakkabı yardımında bulunmuştur (Kayseri Vilayet Gazetesi, 21 Aralık 1948).

Kaysere’de hayırseserler sadece okul yapılması için yardımda bulunmamış aynı zamanda okulda öğrenim gören öğrencilerin barınma ihtiyacını da karşılamaya çalışmıştı. Adana Milli Mensucat Fabrikası sahiplerinden Nuh Naci Yazgan, lise eğitimine devam ederken vefat eden oğlunun hayratı için bir öğrenci yurdu yaptırmaya karar vermiştir. Aldığı bu karardan sonra Kayseri’de yurt açmak için temel atılmıştır (Kayseri Vilayet Gazetesi, 12 Ekim 1939). 13 Ekim 1939’da inşası tamamlanan öğrenci yurdu, 40 bin liraya mal olmuştu. Yurdun açılışında bir tören düzenlenmiş ve törene dönemin Kayseri Valisi Şefik Refik Soyer, Belediye Başkanı Necmeddin Feyzioğlu ve çok sayıda davetli

katılmıştı. Açılan yurttta, kimsesiz ve yoksul elli öğrencinin ihtiyaçları karşılanarak kalmaları sağlanmıştı (Kayseri Vilayet Gazetesi, 16 Ekim 1939).

Kayseri’de lise, ticaret lisesi, sanat okulu gibi okullara devam eden köylü, fakir ve kimsesiz çocuklara yardım etmek için Milli Eğitim Müdürlüğünde 1946 yılında bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıya il genelinde bulunan bütün okul müdürleri katılmıştır. Toplantıda Nuh Naci’ye ait öğrenci yurdunda yer olmaması sebebiyle öğrencilerin yurttta kalamadıkları belirtilmişti. Bu sorunu çözmek için şehirde 50-75 kişilik öğrenci grubunu barındıracak bir yer tedarik edilmeye çalışılmıştı. Açıkta kalan öğrencilere barınacakları yer temin etmek için özel idare bütçesinden 2000 lira alınıp şehirdeki hayır cemiyetlerinin de yardımı alınarak yurt yaptırılmak istenmişti (Kayseri Vilayet Gazetesi, 12 Eylül 1946). Çünkü Kayseri’deki liselerde eğitim gören öğrencilerin çoğu köylerden gelen yoksul öğrencilerdi. Hanlarda ve otel odalarında kalan bu öğrencilere yer temin etmek için dönemin Milli Eğitim Müdürü Haydar Çelik ve lise müdürleri bir araya gelmiştir. Şehirdeki büyük evlerden biri olan Metin Feyzioğlu’nun evi kiralanarak yurt haline getirilmiştir. Masrafların karşılanması için özel idareden 1500, belediyeden 1000 lira yardım alınmış ve tadilatın yapılmasına başlanmıştı (Kayseri Vilayet Gazetesi, 21 Ekim 1946). Tadilatı yapılan evin öğrenci kapasitesi, kırk kişilikti (Kayseri Vilayet Gazetesi, 14 Kasım 1946).

Kayserili hayırseverlerden Nuh Naci ile yapılan bir röportajda Nuh Naci’nin eğitim konusunda ne kadar duyarlı bir yardımsever olduğunu çocukların iyi bir eğitimi için gerekli desteği sağladığını şu satırlardan anlıyoruz:

“On beş sene kadar evvelde. Kışın şiddetli bir gününde bir iş için Adana’dan Kayseri’ye gelmişim. Bir akşam dostlarımdan birisi beni yemeğe davet etti. Yemekten sonra saat 11’e doğru çıktık. Eve geliyoruz. İki kişi önde fener çekiyor. Birkaç kişide bana refakat ediyordu. Lapa lapa yağan kar yerde yarım metreye yakındı. Yol falan hep karla kapanmıştır. Lise meydanına geldik bir elektrik direğinin altında boynu boğazı sarılı üstü başı perişan başında lise kasketli bir çocuk, elinde kitap o karın altında ve soğukta kitap okuyordu. Bunu görünce bir hayret ettim bunda haklı idim. Çünkü herkes sıcak sobanın karşısında veya sıcak yatağında yatıp uyurken 16 yaşında bir çocuğun kar altında ve açıkta kitap okuması görülmemiş bir manzara idi. Sokuldum çocuğa ne yaptığını ne okuduğunu sordum.

Çocuk sıkılarak utanıp büzülerek lise talebesiyim, handa yatıyorum handa elektrik, lamba yok. Şu elektrik ışığının altında derslerime çalışmak mecburiyetinde kaldım, dedi.

Nereli olduğunu sordum.

Kırşehir’in köyündenim, dedi.

İçim sızladı. Kendisini ilme kültüre veren fakat dersine çalışmak için gaz alacak bir parası bulunmayan bu yavrucağa ihtiyacını temin etmesi için orada bol para verdim. Gözümünden yaş akararak ayrıldım. O akşam sabaha kadar bu manzara gözümün önünden gitmedi. Uyuyamadım karar verdim Kayseri’ye bir talebe yurdu yaptırmak vazifelerimin en başta geleni olsun dedim ve derhal harekete geçerek bu binayı yaptırdım. O çocuğu unutmadım

takip ettim. Buradaki tahsilini bitirdikten sonra yüksek tahsile devam ettirdim. Ve bütün masraflarını verdim. Şimdi kıymetli bir adliyecimizdir. İsmi vermeyeceğim için özür diliyorum.”

(Üzel, 1947).

Nuh Naci'nin bu konuşması, onun ne kadar duyarlı bir vatandaş olduğunu göstermiştir. Çünkü çocuğa sadece para yardımı yaparak destekte bulunmamış, onun gibi çocukların da olduğunu düşünerek yurt yaptırılmaya karar vermiştir. Ayrıca yardımda bulunduğu çocukların peşini bırakmayarak yüksek tahsil yapmalarına da katkıda bulunduğu dikkate şayan bir durumdur.

Kayserili hayırseverlerin eğitim alanında yapmış olduğu yardımlar, özellikle Nuh Naci'nin yaptığı yardımlar halk arasında takdirle karşılanmıştır. Nuh Naci'ye karşı halkta sevgi ve yakınlık uyanmasına neden olmuştur. Ayvalık'ta öğretmenlik yapan Şaban Soyak'ın Nuh Naci'ye göndermiş olduğu mektup, bu duyarlılığı göstermesi açısından önemlidir. Halktan bir kişi hayırsever Nuh Naci'ye olan sevgisinin göstergesini şu mektupla ifade etmiştir (Kayseri Vilayet Gazetesi, 29 Ekim 1939):

“Aziz Hemşerim Sevgili Yurttaşım!

Kayserimize kazandırmış olduğunuz talebe yurdu, yakından gördüğüm büyük eseriniz ve birçok yoksul çocuğun iâşesini temin hususunda yüksek hamiyet ve insanîyetiniz beni, memleketim namına kalbi minnettarlığımı size bu şekilde ifade etmeğe sevk etmiştir.

Aziz hemşerim!

Ruhun mektebi ahlak ve faziletin kürsüsü yoktur. Bu mektep ve kürsü ancak hakikati bilen ve esasız hak ve şeylerden nefsinin koruyan kimselerin vicdanları önünde kurulmuş birer mevhibeden başka bir şey değildir. Böyle insanlar, daima iyilik ve güzellik ufukları içinde seyrederek dururlar. Onların nazarında çirkinlik, fenalık denilen arzı şeylerden eser yoktur. Her tarafta insanîyetin ve insani hislerin bütün inceliklerine aghâh olurlar. Bu itibarla tabiat dediğimiz şu âlem bir insan modeline pek ala benzeyebilir. Yağmurlu bulutlu bir zamanda ruhumuza çöken kasvet ve açık güneşli bir havada duyduğumuz inşirah nedendir. Boranın şiddetli bir fırtınanın ağızından hiddet ve gayız köpükleri fişkırarak bir adamın halinden ne farkı vardır? Fakat bunların hepsi de gelip geçici... Şu halde unutulmayan ve ruhlarda payidar olan daima iyilik, daima güzellik intibalarıdır. Bu sevilir, bu aranır ve daima insanlar bununla müteselli, bununla münşerih olurlar. Bununla manen niyetsiz şevke dalarlar. Bu itibarla ruhunuzda meknuz iyilik ve güzellik hisleri sizi nefsinin arif insanları katına yükseltmiştir. Ne büyük o insan ki yurdu için bütün servetini bir anda feda eder. O ne büyük insandır ki servetini suiistimal etmeyerek vatan müdafaasına ve böyle hayır müesseselerine sarf eder. Evet, o ne yüksek duygulu insandır ki daima vücudunu ve servetini yurduna vakfederek bundan en büyük manevi zevki duyar.

Aziz Nuh Naci!

*Şuna emin olunuz ki insanîyetin insanîyete yardımından ruhi bir insanîyet, ruhi bir meziyet ve ruhi bir ulviyet doğar. Bütün bunları sizin yüksek vatanseverliğinize aksettirmekten maksadım; Kayserimiz gibi mühim bir vilayetimizde meydana getirdiğiniz büyük eserinizden ruhumun sonsuz ve derin bir inşirah duymasıdır. Milli harekâtın ilk günlerinde silah omuzunda atasını karşılayan Nuh Naci, memlekete manen ve madden yardım etmeği kendisine en şerefli bir vazife sayan Nuh Naci Atası'nın Adana'ya teşrifinde **“ordunun iç çamaşırını şahsen temin ederim paşam”** diyen vatansever Nuh Naci emin olunmalıdır ki memlekete hediye ettiği bu eseriyle kendisini uzaktan ve yakından tanıyanlar için bambaşka bir fazilet sahîfesi açmıştır. Temenni edelim ki bu eseriniz yüksek ruhunuzdan bütün ruhlara akan ebedi ve lahuti birer terennüm akisleri olsun.*

Aziz Nuh Naci!

Bu vatan duygusuz insanların değil duyan ve gören insanların omuzlarında yükselmiştir. Bu insanlar milletin kalbinde ebediyen yaşamak saadetine ermişlerdir. Kayseri'ye kazandırmış olduğunuz yurt sizi de ebediyen yaşatacak kadir bilen Kayserililere Nuh Naci adını unutturmayacaktır. Bu satırlar yurdun namına duyduğum kalbi minnettarlığımın içinden gelen yenemediğim coşkun hissiyatımın en samimi bir tezahüratından başka bir şey değildir. Bu münasebetle yurdum namına birçok zenginlere ne demek istediğimi her şeyi duyan ve gören aziz hemşerilerimin yüksek görüşlerine terk ederim. Bütün memleketin hassasiyetine tercüman olmak isteyen kalbimin en derin samimiyetiyle sana var ol derim Aziz Nuh Naci!

Ayvalık: Ortaokul Müzik ve Jimnastik Öğretmeni Şaban Soyak (Kayseri Vilayet Gazetesi, 29 Ekim 1939)”

Ayvalık'ta öğretmen olan Şaban Soyak, Nuh Naci'nin yaptığı yardımlara çok sevinmiş ve kendi adına sessiz kalmak istemeyerek tüm halkın hislerine tercüman olmuştur. Bunu da duyurmak için bir mektup kaleme alarak halk ve kendi adına Nuh Naci'ye teşekkür etmiştir.

Nuh Naci Yazgan'ın eşi Behice Yazgan da hayır işleriyle ilgilenmişti. Milletvekili programı çerçevesinde Nuh Naci Yazgan'la beraber Kayseri'nin köylerini ziyaret eden Behice Yazgan, kız çocuklarının okula gitmediklerini fark etmişti. Kız çocuklarının neden okula gitmediklerini sorduğu zaman, kızların ilkokulu bitirdikten sonra ortaokula devam etmedikleri yanıtını almıştır. Çünkü kız çocukların şehirde kalacak yerlerinin olmadığı ve okullarda karma eğitim yapıldığı için kızları okula gönderemediklerini ifade etmişlerdir. Bu durum karşısında Behice Yazgan Hanımefendi ne yapabileceğini düşünmüş ve yıllar sonra Kayseri'de kızların okuması için bir okul açmak istemiş ve 1967 yılında Behice Yazgan Kız Lisesini yaptırmıştı. Üstelik köyden ve kasabalardan gelen kızlara yer temin etmek içinde okulun içerisine bir pansiyon yaptırmıştı (Doğan, 2016).

Kayserili hayırseverler, özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ülkenin ekonomik durumunun iyi olmaması nedeniyle öğrencilere dönem dönem giysi yardımı da

yapmıştı. Mesela 1944 yılında vilayetin girişimleriyle halkevi sosyal yardım koluna 1072 metre kaput bezi verilmiştir. Bu kaput bezinden lise, ticaret lisesi, kız ve erkek sanat enstitülerinde öğrenim gören yardıma muhtaç öğrencilere don ve gömlek dikilmiştir. İlkokul öğrencilerinden muhtaç olan öğrencilere ise iç çamaşırı dikilmesi istenmişti. Toplamda 550 yardıma muhtaç çocuğa giysi ve iç çamaşırı yardımı yapılmıştı (Kayseri Vilayet Gazetesi, 8 Mayıs 1944). Yine Nuri Has, Hisarcık ve Zincidere köylerinde yardıma muhtaç mektep çocuklarına kıyafet yapılması için otuz iki top elbiselik bez göndermiştir. “Bir okul yaptırmak bin kişiyi hapishaneye düşmekten kurtarır” sözünden hareketle Ahmet Paşa İlkokulu’na ek bir yer yapılması için 2.500 lira bağış yapmıştır. Bağış sonucunda Ahmet Paşa İlkokulu’na ek bina yapılmıştır (Kayseri Vilayet Gazetesi, 9 Ekim 1939).

Kayseri’de hayırseverlerin eğitime katkısını sağlamak için çeşitli dernekler kurulmuştu. Mesela Kayseri’ye bağlı İncesu ilçesinde “Yoksul Çocukları Himaye Kurulu” bunlardan birisidir. Kurul kaymakam Necdet Gümüşarda başkanlığında önemli bir toplantı yapmış ve İncesu İlkokulunda okuyan fakir çocuklara kitap, kâğıt, kalem, defter, elbise, ayakkabı gibi ürünlerin temini suretiyle yardımda bulunmuştu. Himaye Kurulu İncesu halkının da büyük desteğiyle hizmet vermiş ve İncesu ilçesinde yapılan bu duyarlı davranış Kayseri’nin diğer ilçelerine örnek olmuştu (Kayseri Vilayet Gazetesi, 14 Ocak 1946). İncesu’dan sonra Kayseri’de de Himaye Kolu adıyla bir yardım komitesi oluşturulmuştu. Kurulan Himaye Kolu, faaliyetlerine başlamış ve ilk olarak yardıma muhtaç okullara destek olmuştu. Yapılan yardımlarda Kayseri halkının da büyük desteğini almıştı. Özellikle de Kayserili iş adamlarından Adana Milli Mensucat Fabrikası hissedarlarından ve ülkemizde de eğitim alanında yaptığı yatırımlarla bilinen Kadir Has’ın babası Nuri Has, Kayseri’de kurulan Himaye Koluna ayda 400 lira vermeyi taahhüt etmiştir. Bu paranın altı aylık tutarı olan 2.400 lirayı nakit olarak vermişti (Kayseri Vilayet Gazetesi, 21 Ocak 1946).

1930 ve 1940’lı yıllarda Kayseri’de eğitime yardım seferberliği hız kazanmış ve hayırseverlerin yaptıkları yardımların listeleri gazetelerde yayımlanmıştır. Bu sayede hem daha fazla yardım için teşvik yapılmış hem de yardımı yapanlar onurlandırılmıştır (Kayseri Vilayet Gazetesi, 21 Ocak 1946).

Bu dönemde Kayseri’de öğretmenler, Mili Eğitim Müdürlüğü ve yardım severlerle koordineli olarak çalışmıştı. İlkokula devam eden öğrencilerin durumları tespit edilmiş, fakir ve yardıma muhtaç öğrencilere her türlü yardım yapılmıştı (Kayseri Vilayet Gazetesi, 19 Eylül 1946). Bunun dışında her yıl okullar açıldıktan dört beş ay sonra vilayet ve belediyeler de çalışma yapmış, fakir öğrenciler belirlenmiş ve onlara yardımda bulunulmuştur. Gerek Kayseri Belediyesi gerekse Milli Eğitim Müdürlüğü’nün hayırseverlikte büyük yardımları olmuştu. 1933 yılında isminin açıklanmasını istemeyen Kayserili hayırsever bir kadın, bazı öğrencilerin ders kitaplarının olmadığını duymuştur. Bu sebeple öğrencilerin derslerden geri kaldığını ve okula gitmek istemediklerini öğrenmiştir. Bu konuda Milli Eğitim Müdürlüğüyle irtibata geçerek gerekli çalışmalara başlamıştır. İstanbul’da ders kitabı satan birkaç yerle görüşmüştür. Görüşmeler neticesinde İstanbul Maarif Kitaphanesinden köy, nahiye, kaza ve vilayetlerdeki okullarda öğrenim gören fakir öğrencilere kitapların ücretsiz dağıtılması sağlanmıştır. Diğer öğrencilere ise düşük fiyata kitap tedarik edilmiştir (Kayseri Vilayet Gazetesi, 18 Eylül 1933).

21 Ekim 1946 tarihli Vilayet Gazetesi haberine göre, Kayseri ilinde okullarda eğitim gören fakir ve kimsesiz çocukları sevindirecek hayırlı bir işe girilmişti. İlde kurulan ne kadar hayır cemiyetleri varsa hepsinin yardımı alınarak para toplanmıştır. İlk olarak Çocuk Esirgeme Kurumu 900 lira ve Kızılay 1.000 lira para yardımında bulunmuştu. Toplanan bu paralarla okullarda eğitim alan fakir ve kimsesiz çocukların ihtiyaçları giderilmişti. Kayseri’de bulunan diğer hayırseverler de Cumhuriyet Bayramı ve Kurban Bayramı’ndan önce yardıma ihtiyacı olan çocuklara yardımda bulunmuşlardır. (Kayseri Vilayet Gazetesi, 21 Ekim 1946). Dahası Kızılay Kurumu sadece para yardımında bulunmamış, her bayram olduğu gibi Cumhuriyet Bayramı’nda da 100 kadar fakir, kimsesiz ve yoksul öğrenciye giyim yardımında bulunmuştur (Kayseri Vilayet Gazetesi, 31 Ekim 1946). Daha sonraki yıllarda da Kayserili hayırseverler ilde yardıma muhtaç 250 ilkokul öğrencisine kıyafet yardımı yapmıştır. 1952 yılında ise Kayseri Valisi Kazım Arat başkanlığında oluşturulan yardım komitesi 40 çocuğun giysi ihtiyacını karşılamıştır. Kayserili hayırseverlerden Mustafa Özgür ve Ahmet Karamancı’da 200 fakir ve yardıma muhtaç ilkokul öğrencisine giysi yardımı yapmış ve öğrenciler için gerekli olan kırtasiye malzemeleri sağlanmıştır (Vatan Gazetesi, 18 Mart 1953).

1946 yılında Kayserili hayırseverler tarafından fakir ve kimsesiz öğrencilere yardımın sistemli bir şekilde ulaştırılması için “Kayseri Fakir ve Kimsesiz Öğrencilere Yardım Derneği” kurulmuştu. İlk genel kurul toplantısını 25 Ocak 1946 tarihinde ticaret odası salonunda gerçekleştirmişti. Toplantıda genel kurul başkanı, başkan vekili ve kâtipler seçilmişti. Ayrıca yönetim kurulu asil ve yedek azalarıyla birlikte denetçileri de seçilmişti. 1947 yılında ise gelir-giderlerin tanzimi ve yönetim kurulunun durumu konuşulmuştu (Kayseri Vilayet Gazetesi, 20 Ocak 1947). Kalabalık bir heyetin katıldığı bu toplantıda hayır cemiyetinin tüzüğü madde madde okunmuş ve kabul edilmişti. Yeni idare heyeti denetçileri seçilmiş ve derneğin 1947 yılı bütçesi 150 bin lira olduğu belirtilmiştir. Aynı amaç için İstanbul’da teşekkül etmiş olan cemiyetin Kayseri’deki ile birleştirilmesi teklif edilmiş fakat bu teklif reddedilmişti. Halkın şehirde kurulan bu cemiyete karşı gösterdiği ilgi ve yaptığı yardım takdire şayandır. Üstelik derneğe karşı ilgi yardımseverler ve halkı sevindirmişti. Yeni idare kuruluna İzzet Gözübüyük, M. Göbülük, Nafiz Soysal, Bekir Özhalıcı, Nuh Memet Narin ve denetçiliğe ise Hazim Gönen, Mustafa Karatoprak seçilmişti (Kayseri Vilayet Gazetesi, 27 Ocak 1947). Kayseri Fakir ve Kimsesiz Öğrencilere Yardım Derneği, aktif bir şekilde faaliyetlerine devam etmişti. Dernek; bağışlar, üye kaydı, balo ve müsamerelerden 2.525 lira gelir elde ederek 1948 yılı içerisinde çeşitli okullarda öğrenim gören 23 yoksul öğrenciye giysi ve para yardımı yapmıştı (Kayseri Vilayet Gazetesi, 29 Ekim 1948).

Ayrıca Kayseri’deki yardımların sistemli olması amacıyla farklı çalışmalar da yapılmıştı. Bu amaçla Kayseri’nin ileri gelen kadınları bir araya gelerek yardım heyeti oluşturmuştu. Heyetin başkanlığına Saime Noyan, üyeliğe Mevhibe Soydaş, Fazilet Feyzioğlu, Nermin Kılıçkala, Afife Ergüven, Muzahker Egesen, Sabiba Soyoğuz, Mihrimah Onaran, Enise İşçen ve yedek üyeliğe Binnas Kurtuluş, Kamiran Gedeleş, Nermin Çilsal getirilmişti. Bu yardım faaliyetlerinde Belediye Başkanı İbrahim Ergüven’in de aktif görev alması sağlanmıştı. (Kayseri Vilayet Gazetesi, 22 Mart 1948).

1949 yılında Kayseri’de fakir ve kimsesiz öğrencilere yardım etmek amacıyla ayrı bir dernek daha kurulmuştu. Bu dernek, diğer hayır dernekleri tüzüğüne ek olarak amaçlarını şu şekilde ifade etmişti (Özyedekçi, 1949):

“Resmi ve özel okullara ve kurslara devam eden öğrencilerin iâşe ve ibadetlerini ve tahsillerini sağlayacak bütün ihtiyaçları temin edilecektir. Bu öğrencilerden yabancı memlekette tahsil ettirilmeleri faydalı görülenlerin, tahsilleri süresince bütün masrafları karşılanacaktır. Öğrenciler için kurslar açılacak ve bu kurs için gerekli masrafları dernek karşılayacaktır. Derneğin yukarıdaki gayelerini ve bunlardan birini tahakkuk ettirmek için medeni kanun ile kabul edilen her türlü tesisleri yapılacaktır.”

Kayserili hayırsever milletvekili Ömer Taşçıoğlu da bu derneğe yardımda bulunmuş ve o dönem altmış bin lira değerinde olan evini Diyanet İşleri Reisliği ’ne bağışlamıştı. Diyanet İşleri Reisliği evin içinde gerekli tadilatı yaptırdıktan sonra sınıf için gerekli olan sıraları yaptırmıştır. Tadilatı yapılan ev “Hafızlar Mektebi” olarak eğitime başlamış ve okula Mustafa Taşçıoğlu Hafızlar Okulu adı verilmiştir. Okulun giderlerinin de vakıf tarafından karşılanması sağlanmıştır (Özyedekçi, 1949).

Bu dönemde İstanbul’da yaşayan Kayserililer, İstanbul’da eğitim gören ve yüksek tahsil yapmaya giden Kayserili gençlerin tahsil imkânlarını kolaylaştırmak maksadıyla bir öğrenci yurdu açmaya karar vermişlerdi. Bunun için “Kayseri Talebe Yurdu” adıyla bir bina yapımına başlamışlardı. Söz konusu bina, bitene kadar başka bir binada faaliyetlerine devam etmişlerdi. Eğitimi tamamlayamayacak durumda olan fakir öğrenciler bu yurda yerleştirilmiş ve bütün masrafları dernek tarafından karşılanmıştı (Kayseri Vilayet Gazetesi, 11 Kasım 1946).

Kayseri Yüksek Tahsil Öğrenci Yurdu’nda kalabilmek için dernek tarafından 1948 yılında “1948-1949 öğrenim yılı için derneğin açtığı öğrenci yurduna kayıtlar başlamıştır” ilanı ile duyuru yapılmıştır. Yurda kayıt ve kabul edilmenin şartları ise şu şekildeydi (Kayseri Vilayet Gazetesi, 2 Eylül 1948):

- Mali ve ailevi durumu ve açık adresini bildirir bir dilekçe,
- Kimlik ve diploma belgelerinin onanmış birer sureti,
- Sıhhat ve aşı belgesi,
- 4 aded fotoğraf,
- Belediye başkanlığından alınmış yoksulluk belgesi,

Kayseri Yüksek Tahsil Öğrenci Yurduna alınacak öğrencilere duyuru Kayseri Gazetesinde yayınlanmıştı. Müracaatlar, İstanbul Laleli’de bulunan Kayseri Yüksel Tahsil Öğrencileri Koruma Derneği Yurdu Müdürlüğüne yapılmıştı (Kayseri Vilayet Gazetesi, 2 Eylül 1948). Yurda başvurusu kabul edilen ve yurda kayıt yaptıran öğrenciler, kendilerine tebliğ edilmeden yurda alınmamışlardı. Dolayısıyla İstanbul’a eğitim için giden gençlerin yer sıkıntısı yaşamalarının önüne geçilmiştir. Ayrıca Kayseri İl Genel Kurulu Komisyonu’nun yapmış olduğu toplantıyla merkezi İstanbul’da olan Kayserili Yüksek Tahsil Öğrencileri Yardım Derneğine 500 lira ve Develi Ortaokuluna ilave olarak yapılan pansiyon binasına da 2.000 lira il bütçesinden yardım yapılmıştı (Kayseri Vilayet Gazetesi, 28 Şubat 1949).

İstanbul'da bulunan Kayserililerin kurmuş olduğu Kayseri Yüksek Tahsil Öğrencilerini Koruma Derneğinin faaliyetleri çok etkili olmuştur. Çünkü derneğin kurulmasındaki amaç sadece Kayserili öğrencilerin sorunlarını çözmektir. Memleketten çıkıp başka bir ilde eğitim almaya giden gençlerin, maddi imkânsızlıklar yüzünden okuyamayıp geri dönmeleri Kayseri için bir kayıp olarak görülmüştür. Bu sorunu çözmek amacıyla da bir dernek kurulmuştur. Kurulan derneğin yurdunda ilk olarak on üç kişi kalmıştır (Kükürtçü, 1947). Eğitim almaya giden gençlerin ihtiyaçlarını karşılamak için Kayseri'de bulunan hemşehrilerinin de bu teşebbüse katılmaları istenmiştir. Böylece aynı gayenin gerçekleşmesi fikrinde bütün Kayserililerin birleşmiş olmaları ve elbirliği ile bu faaliyetleri yürütmeleri şehir için büyük kazanç olmuştur (Kükürtçü, 1947). Ayrıca yarı yıl tatili için Kayseri'ye gelen yüksek tahsil gençleri içinde bir takım düzenlemeler yapılmış, tanışma toplantıları tertip edilmiştir. Bu toplantılara ilin önde gelen idarecileri ve şehrin ileri gelenleri katılmıştır (Kayseri Vilayet Gazetesi, 17 Şubat 1947). Kayseri Fakir Öğrencilere Yardım Derneği ile Yüksek Tahsil Yapan Öğrenci Derneği birleştirilmek istenmiş; fakat dernek üyelerinden bazıları bu duruma karşı çıkmıştı. Derneklerin birleştirilmesini istememişler ama derneğe yardım yapılmasını desteklemişlerdi

Öğrenci ihtiyaçlarını karşılamak için Kayseri dışında kurulan yardım derneklerinin Kayseri şubeleri de aktif olarak çalışmıştır. Mesela Kırşehir Yardım Sevenler Derneği Kayseri şubesi, Kayseri'de erkek lisesindeki çocuklara ve kız enstitüsünde eğitim alan fakir öğrencilere yardımda bulunmuştur. O dönem Kız Enstitü Müdürü Muazzez Kiper yardımlarından ötürü derneğe teşekkürlerini ifade eden bir mektup yazmıştı (Hâkimiyet, 17 Mayıs 1954)

1950 yılına gelindiğinde Kayserili hayırseverler ile belediye işbirliği yapmış, Zincidere'de yetiştirme yurdu açmıştı. Yetiştirme yurdunda kırk iki öğrenci kalmıştı. 1952 yılında öğrenci sayısı doksan üçe ulaşmıştı. 1953 yılında yetiştirme yurduna yapılacak yatakhane inşası için bakanlıktan 93.000 lira temin edilmişti. Yetiştirme yurdunda kimsesiz ve bakıma muhtaç çocuklar barındırılmış, ilkokulu bitiren çocuklardan parasız yatılı sınavları kazananlar da bu yurttan ücretsiz olarak kalmışlardı (Vatan Gazetesi, 18 Mart 1953).

Kayseri ilinin her alanda olduğu gibi eğitim ve öğretim alanında da gelişmesinde şüphesiz Kayserili hayırseverlerin maddi ve manevi destek ve katkıları oldukça fazla olmuştur. Yeni bir devletin kurulmasıyla kısıtlı olanaklar çerçevesinde ülke kalkınmaya çalışırken hayırseverlerde devlete katkıda bulunmak için kendi imkânları doğrultusunda yardımlar yapmışlardır. Özellikle eğitim alanında yapılan yardımlar, ayrı bir tutmuştu. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren eğitimin gelişmesi ve ilerlemesi için öğrencilere maddi yardımlar yapılmıştır. Aynı zamanda halk kendi arasında para toplamış ve okullar yaptırmıştır. Eğitimin gelişmesi için Kayserili hayırseverler ve halk ellerinden geleni yapmıştır. Bu dönemde köylerde ve kasabalarda eğitimin yaygınlaşması için okul yaptırmaya ve yaşatma derneği kurulmuştur. Mesela "Özvatan Mektep Yaptırma Derneği" mahalli olarak açılan okul yaptırmaya ve yaşatma derneğine bir örnektir. İnsanoğlunun okumaya ve öğrenmeye merakının artması ve aradığı her bilgiyi bir arada bulmak istemesi sonucunda kütüphaneler oluşturulmuştur. Kütüphanelerin kurulması ve geliştirilmesi içinde dernekler kurulmuştur. Mesela Kayseri'de 1961 yılında "Kütüphane Binası Yaptırma Koruma ve Geliştirme Derneği" (URL-1, 2016) kurulmuştur. Ayrıca 1966 yılında Develi İlçesi

Seyrani Kütüphanesi Yaptırma Derneği adlı bir dernek kurulmuştur. Bu dernek ismi 1973 yılında “Seyrani Halk Kütüphanesi ve Abidesi Yaptırma ve Yaşatma Derneği” olarak değiştirilmiştir. Kurulan bu dernekler kütüphanelerin gelişmesine yardımcı olmuştur (Gürlek, 1975). Kayserili yükseköğrenim öğrencilerine yardım etmek için kurulan “Kayseri Okutma ve Yardımlaşma Derneği”, Kayseri’ye bir üniversitenin kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Bu düşünce doğrultusunda 1975 yılında “Kayseri Yükseköğrenim ve Yardım Vakfı” kurulmuştur. Kurulan bu vakfa Hayırsever iş adamı Hacı Mustafa Tatar 500 bin lira para yardımı yapmıştı. Bu vakıf, Kayseri Üniversitesi ‘nin (Erciyes Üniversitesi) kuruluşuna öncülük etmiştir. Bu dernekler sayesinde okul ve kütüphanelerin kurulması sağlanmış ve daha sonraki yıllarda da eğitimin gelişmesi için faaliyetler artarak devam etmiştir.

Özel teşebbüsünde gelişmesiyle Kayserili hayırseverler memleketlerinin gelişmesi için faaliyetlerine hız vermişlerdi. Kayserili hayırseverler aldıkları kültür doğrultusunda doğdukları ve yaşadıkları şehre kalıcı eserler bırakmayı vazife haline getirmişlerdi. Ayrıca birçok okul, yurt yaptırılmış ve maddi imkânları olmayan öğrencilere yardımlarda bulunmuşlardı. Eğitim yuvalarında çocukların iyi bir eğitim almalarını sağlayarak ülkesine ve milletine hizmet edecek genç nesillerin yetiştirilmesi amaçlanmıştı.

Sonuç

Türk milletinin iyilikseverlik, yardımseverlik gibi temel özellikleri, başkalarına yardım etme anlayışının bir yansıması olarak geçmişten günümüze süre gelmiştir. Hayırseverler eğitim alanında sosyal sorumluluk bilincine sahip olarak okullar açmış ve öğrencilere burs vermiştir. Cumhuriyet ilan edildikten sonra ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıların olduğu durumda dahi eğitim alanında çalışmalar yapılmış okulu olmayan köylere halk kendi arasında para toplayarak imece usulü okul yapmıştır. Çünkü çocuklarının Cumhuriyet kültüründen ve inkılâplardan mahrum yetişmesinin önüne geçilmek istenmiştir. Bu sayede eğitimin toplumun her kademesine yayılması amaçlanmıştı. Bunun içinde devlet ve hayırsever insanlar ortak çalışmıştır. Bu çalışmaların en güzel örneklerinden birini Kayseri halkında görmekteyiz. Kayseri halkı çocukların eğitim almaları için gerekli desteği sağlamıştır. Dahası cumhuriyet rejimini benimseyen eğitilmiş genç nesillerin yetişmesini sağlamak amacıyla da Kayserili hayırseverler her türlü desteği sunmuştur. Hayırseverler yaptıkları bu yardımlarla diğer illere örnek olmuştur. Bu kapsamda okul yapımında geç kalınan ve aciliyet gerektiren bölgelere planlamalar kapsamında kamulaştırma çalışmaları tamamlanan alanlara bölge ihtiyaçları dikkate alınarak okul ve derslik yapılmıştı. İhtiyaç sahibi öğrencilere karşılıksız burslar verilmiş ve gerekli kitap ve kırtasiye yardımları yapılmıştı. Kayseri’de hayırseverlerin eğitime yardımları daha sonraki dönemlerde artarak devam etmişti. Kayseri’de bugün çoğu eğitim kurumlarının tabelalarında bir hayırsever ismi yer almaktadır. Bugün Türkiye’nin önde gelen üniversitelerinden olan Erciyes Üniversitesi binalarının tamamına yakını hayırseverler tarafından yapılmıştı.

Kaynaklar

- Abdurrahman b. Muhammed b. Muhammed Ebu Zeyd el-Hadrami İbn Haldun. (1991). *Mukaddime*. (Çev. Zakir Kadiri Ugan). Cilt II, İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- Adıgüzel, Adnan. (2014). “İnsanlık Onurunu Koruma ve Kıırma Arasında Hayırseverlik Anlayışı”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 69-92.
- Akyüz, Yahya. (2013). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Alakavuklar, Ozan Nadir vd. (2009). “Türkiye’de Hayırseverlikten Kurumsal Sosyal Sorumluluğa Geçiş: Bir Kurumsal Değişim Öyküsü”. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 9 (2), 103-143.
- Balıkçoğlu, Betül ve Korhan Karacaoğlu. (2007). “Sosyal Bir Ürün Olarak Topluma Pazarlanan Hayırseverlik: Stratejik Hayırseverlik”. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 121-141.
- Çoban, Ahmet. (2009). “İlköğretim Sürecinde “İyilik” Kavramının Değerlendirilmesi”, *I. Uluslararası İyilik Sempozyumu (20-21 Haziran 2009)*, Elazığ, 219-225.
- Doğan, İsmail. (2012). *Türk Eğitim Tarihinin Ana Evreleri: Kurumlar, Kişiler ve Söylemler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Doğan, M. Sami. (2016). Behice Yazgan Kız Lisesi Müdür Başyardımcısından 28.11.2016 tarihinde matbu metin olarak alınan bilgiler.
- Ergin, Osman Nuri. (1977). *Türk Maarif Tarihi*, Cilt I-II, İstanbul.
- Goddard, Trevor. (2004). “Can Corporate Sector Philanthropy be Include in a New Vision For Community Health Programs?”. *Australian Occupational Therapy Journal*, 51 (2), 106- 109.
- Gürlek, Ahmet. (1975). Memleketim Develi. Ankara: Yeni Desen Matbaası.
- Küçlü, Ahmet Hilmi. (1947). “Okul ve Aile (20 Ocak 1947)”. Kayseri Vilayet Gazetesi.
- Kükürtçü, Mustafa. (1947). “Yüksek Tahsil Davamız ve Kayseri (27 Ocak 1947)”. Kayseri Vilayet Gazetesi
- Ögel, Bahaeddin. (1993). *Türk Kültürünün Gelişme Çağları II*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Özaydın, Abdülkerim vd. (2013). *İlk Müslüman Türk Devletleri*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1337
- Özden, H. Ömer. (2004). “Türk Vakıf Kurumunun Duygusal ve Felsefi Temelleri”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 339-349.
- Öztürk, Cemil. (2007). *Türk Tarihi ve Kültürü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özyedekçi, Kazım. (1949). “Kayseri Fakir ve Kimsesiz Öğrencilere Yardım Derneği ve Mustafa Taşçioğlu Hafız Okulu”. *Erciyes Dergisi*, 72.
- Polat, Suat. (2015). “Karahanlı Devleti’nde Eğitim Faaliyetleri”. *Uluslararası Eğitim, Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 1(1), 42-52.
- Raiborn Cecily v.d. (2003). “CorporateP: When is Giving Effective?”. *The Journal of Corporate Accounting & Finance*, Nov./Dec., 47-54
- Saran, Mine v.d (2011). “Üniversitelerde Sosyal Sorumluluk Bilincinin Geliştirilmesi: Ege Üniversitesi Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi Üzerine Bir Araştırma”. *Journal of Yasar University*, 22 (6), 3732-3747.

- Soyak, Şaban. (1939). “Nuh Naci’ye Mektup (29 Ekim 1939)”. Kayseri Vilayet Gazetesi.
- Soydan, Tarık ve Mahmut Tüncel. (2013). “Osmanlı’da İlk Yenileşme Döneminde Eğitimin Kurumsal ve Yönetmel Yapısının Oluşumu ve Gelişimi”. *Millî Eğitim*, 198, 110-125.
- TDK (2018). Hayırsever. 18.05.2018 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5afe7a048f0120.72284155 adresinden alınmıştır.
- Tekeli, İlhan ve Selim İlkin. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu ve Dönüşümü*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Thevenot, Jean. (1978). *1655-1656’da Türkiye*. (Çev. Nuray Yıldız). İstanbul: Tercüman Gazetesi 1001 Temel Eser.
- Ubucini, Henri Abdolonyme. (1977). *1855’de Türkiye*. (Çev. Ayda Düz). İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.
- Unat, Faik Reşit. (1964). *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- URL-1, <http://www.kayserikutup.gov.tr/TR,62150/tarihcesi.html> adresinden 02.05.2016 tarihinde edinilmiştir.
- Üzel, Salih. (1947). “Nuh Naci İle Baş Başa (13 Ekim 1947)”. Kayseri Vilayet Gazetesi.

Gazeteler

- Fakir Talebelerin Kitapları Meccanen Verilecek. (18 Eylül 1933). Kayseri Vilayet Gazetesi.
- Hâkimiyet, 17 Mayıs 1954.
- İncesu Yoksul Çocuklarını Himaye Kurulu (14 Ocak 1946). Kayseri Vilayet Gazetesi.
- İstanbul’da Kayseri Talebe Yurdu (11 Kasım 1946). Kayseri Vilayet Gazetesi
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 8 Mayıs 1944
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 9 Ekim 1939, No.1303.
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 12 Ekim 1939, No.1304.
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 16 Ekim 1939, No. 1305.
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 29 Ekim 1939
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 21 Ocak 1946.
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 12 Eylül 1946.
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 19 Eylül 1946.
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 21 Ekim 1946.
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 31 Ekim 1946.
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 14 Kasım 1946.
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 20 Ocak 1947.
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 2 Eylül 1948
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 29 Ekim 1948.
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 21 Aralık 1948
- Kayseri Vilayet Gazetesi, 28 Şubat 1949.

Vatan Gazetesi, 18 Mart 1953.

Yüksek Tahsil Gençliğinin Tanışma Toplantısı. (17 Şubat 1947). Kayseri Vilayet Gazetesi.

Yeni Yardım Sevenler Kurumu (22 Mart 1948). Kayseri Vilayet Gazetesi.